

Biedrība "Latvijas Mediju ētikas padome"

**Ētikas padomes atzinums
Nr. 3/2024**

Rīgā, 2024. gada 6. februārī

Biedrības "Latvijas Mediju ētikas padome" (turpmāk – "Biedrība" vai "LMĒP") Ētikas padome (turpmāk – "Ētikas padome") 2024. gada 17. janvāra sēdē šādā sastāvā: Daiga Sproģe, Aleksandrs Mirlins, Guntars Līcis, Baiba Liepiņa, Skaidrīte Lasmane, Ingemārs Vekteris, Andrejs Mēters, Aivars Pastalnieks

konstatē:

[1] Biedrības valde 2023. gada 12. decembrī saņēma sūdzību no cilvēka, kurš atzinuma publicēšanas gadījumā lūdz saglabāt tā anonimitāti, (turpmāk – "Sūdzētājs") par žurnāla Privātā Dzīve 2023. gada 49. numura rakstu un tā pieteikumu uz vāka (turpmāk testā – "Publikācija").

[2] Publikācija vēsta, ka atpūšoties Indijas kūrortā, latviešu horeogrāfs Leons Zviedris neplānoti uzrunāts un kā aktieris iesaistījies vietējās filmas uzņemšanā – filma ir par pirms dažiem gadiem šajā kūrortā nogalinātās latvietes slepkavību.

[3] Sūdzētājs raksta, ka Publikācijā ietverta detalizēta un sensacionāli veidota informācija par notikumu, kas ir filmas pamatā. Nogalinātā sievietē ir saukta vārdā un uzvārdā, un ģimenes ieskatā detalizācija par nozieguma paveikšanu un nogalinātās personas nosaukšanu vārdā un uzvārdā ir gan mirušās piemiņas aizskārums, gan sāpīgs atgādinājums par slepkavības nežēlīgumu ģimenei un tuviniekiem. Sūdzētājs uzskata, ka noticis Ētikas kodeksa punkta 4.7.1. pārkāpums – nav ievērots cieņas princips pret aizgājušo un ģimeni, kas joprojām sēro un ir pakļauta pastiprinātai un liekai uzmanībai, kad šāds raksts tiek publicēts. Sūdzētājs lūdz izvērtēt, vai informācijas pasniegšana sensacionālā veidā nav ģimeni un aizgājušās tuvinieces cieņas aizskārums, radot vienpusīgu iespaidu par mirušās personas dzīvi. Sūdzētājs aicina Latvijas medijus turpmāk rūpīgāk izvērtēt nežēlīgas slepkavības detalizācijas pakāpi un saudzēt personas godu, neatklājot vārdu un uzvārdu.

[4] Atbilstoši Biedrības Statūtu 6.2. punktam Biedrības valde Sūdzību nosūtīja žurnāla "Privātā Dzīve" izdevējam "SIA Žurnāls Santa" (turpmāk tekstā – "Izdevniecība") komentāra sniegšanai.

[5] Atbildes vēstulē Biedrībai Izdevniecība skaidro, ka no Publikācijas ir nepārprotami redzams, ka tās saturs ir veltīts ziņai par to, ka latviešu horeogrāfs Leons Zviedris Indijā iesaistījies topošajā filmā par Indijā izdarīto noziegumu un Publikācijas pamatā ir nevis pašmērķīgs atgādinājums par noziegumu, bet gan aprakstīts līdz šim publiski nezināms fakts par filmas veidošanu un L. Zviedra stāstījums par viņa līdzdalību filmas uzņemšanā.

Izdevniecība noraida pārmēti par Ētikas kodeksa punkta 4.7.1. pārkāpumu un vērš uzmanību, ka Sūdzībā pat nav paskaidrots, kādā veidā pēc Sūdzētāja domām šāds pārkāpums Publikācijā ir izpaudies.

Tāpat Izdevniecība pauž pārliecību, ka Publikācija nekādā veidā nav ne ģimenes, ne aizgājušās tuvinieces cieņas aizskārums, nedz arī rada vienpusīgu iespaidu par mirušās personas dzīvi. Izdevniecība skaidro, ka tas ir vispārpieņemts žurnālistikas princips ir, ka aktuālā informācija tiek papildināta ar t.s. "fona informāciju", kas satur papildinošu pamatinformāciju par Publikācijas tēmu. Publikācijā žurnālists ir nevis pašmērķīgi aprakstījis nozieguma apstākļus, bet gan auditorijai izskaidrojis, kas ir tie notikumi, par kuriem tiek uzņemta Publikācijā aprakstītā filma – kāds ir izdarītais noziegums, tālākais nozieguma slēpšanas mēģinājums un vainīgo personu saņemtais sods. Šo rīcību Izdevniecība uzskata par pilnīgi profesionālu un atbilstošu piemērojamajām ētikas normām, t.

sk. arī tāpēc, ka fona informācija satur tikai isu notikuma galveno faktu pārstāstu, kas ir balstīts uz oficiālu Indijas varasiestāžu publiskoto informāciju. Nekas no minētā neaizskar ne nogalinātā cilvēka, nedz viņas ģimenes cieņu, nedz arī rada vienpusīgu iespaidu par nogalinātā cilvēka dzīvi. Turklāt pilnīgi nekas Publikācijas saturā nav tāds, kas kaut minimāli atspoguļotu nogalinātā cilvēka privāto dzīvi vai padarītu par līdzvainīgu traģēdijā, skaidro Izdevniecība.

Izdevniecība norāda, ka pretēji iesniegumā apgalvotajam, informācija Publikācijā arī nav nekas "sensacionāls", jo izdarītais noziegums un tā izmeklēšanas gaita un noziedznieku sodīšana ir ilgstoši bijusi gan Latvijas, gan ārvalstu mediju redzeslokā un informācija par to ir tikusi daudzkārt publicēta gan latviešu, gan citās valodās. Liela daļa no šiem rakstiem joprojām ir bez ierobežojumiem pieejami internetā, tostarp mirušā cilvēka radnieku sniegtie komentāri.

[6] Biedrības valde Sūdzību, publikācijas kopiju un Izdevniecības atbildi nodeva izskatīšanai Biedrības Ētikas padomei atbilstoši Biedrības Statūtu 6.1.1. punktam.

Ētikas padome secina:

[7] Lai izvairītos no iespējamā interešu konflikta, Aivars Pastalnieks atstatās no Sūdzības skatīšanas un balsošanas.

[8] Filmu un grāmatu tapšana par noziegumiem ir sabiedrībā izplatīta, un informācija par šādu darbu tapšanu nebūtu apzināti noklusējama. Tomēr, ziņojot par noziegumiem, medijam vajadzētu atturēties nodarīt sāpes noziegumu upuriem un viņu tuviniekiem – medijiem tas prasa rūpīgi vērtēt gan publikācijas mērķi, gan publiskoto informāciju un iespējamās reakcijas.

Izvērtējot Publikāciju un ņemot vērā, cik plaši un detalizēti informācija par noziegumu bija izskanējusi pirms dažiem gadiem, Ētikas padome secina, ka, informējot lasītājus par horeogrāfa Leona Zviedra iesaisti filmā un tās tapšanas gaitu Indijā, žurnāls ir sniedzis ļoti minimālu informāciju par pašu noziegumu, bet raksta autora un intervētā attieksme pret nogalināto ir bijusi cieņpilna un noziegumu nosodoša. Publikāciju nevar uzskatīt ne par pašmērķīgu, ne sensacionālu.

Lai arī sāpes tuviniekiem diemžēl var sagādāt jebkurš atgādinājums par noziegumu vai aizgājēju, no šādiem atgādinājumiem pilnībā nav iespējams izvairīties. Arī medijiem, ņemot vērā to redakcionālās neatkarības tiesības un pašu mediju daudzveidību, ir tiesības skatīt dažādas tēmas. Vērtējama būtu medija rīcība informācijas atlasē un pasniegšanas veidā. Tomēr, izvērtējot Publikāciju, Ētikas padome tajā nesaskata ētikas pārkāpumus.

Vienlaikus Ētikas padome uzskata, ka medijiem šādās situācijās materiālu veidošanas gaitā rūpīgi jāizvērtē, cik būtiski publikācijas mērķim ir tajā iekļaut privāto informāciju par nozieguma upuriem, piemēram, uzvārdu, neraugoties uz to, ka šī informācija bijusi publiska. Ja nav īpašas nepieciešamības pēc šādas informācijas, no tās atkārtotas publiskošanas ieteicams izvairīties, jo šādi atgādinājumi cietušā tuviniekiem var radīt sāpes, tāpat kā neērtības, jo kādam nezinātājam tā var sniegt norādi un likt izdarīt minējumu par radnieku, uzvārda brāļu un māsu saistību ar traģisko noziegumu.

[9] Ievērojot secināto, visi klātesošie Ētikas padomes locekļi, Aivaram Pastalniekam atturoties, balso, ka Publikācijā NAV pārkāpts Biedrības Ētikas kodekss.

Ētikas padomē nolemts:

1. Publikācijā nav konstatēti Biedrības Ētikas kodeksa pārkāpumi.
2. Lēmumu publicēt Biedrības interneta vietnē un izplatīt informāciju par to atbilstoši Biedrības Statūtu 6.6. punkta noteikumiem.
3. Lēmumu anonimizēt un paziņot Sūdzētājam un Izdevniecībai.